

κατὰ τῶν ἐνδεχομένων τῆς ὁποίας ἡ Ῥωσσία ὤφειλε νὰ λάβῃ τὰ μέτρα αὐτῆς, ἡ δὲ εἰρηνικὴ καὶ φιλικὴ στάσις τῆς Ἀφγανίας εἶναι προφανῶς ἐν τῶν σπουδαιοτέρων στοιχείων τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς.

Τοῦτο, νομίζομεν, ἐξηγεῖ ἐπαρκέστατα καὶ λίαν εὐλογοφανῶς τὸν σκοπὸν τῆς εἰς Καβούλ ῥωσικῆς πρεσβείας, εἰς ἣν ἐφημερίδες τινὲς ἀποδίδουσιν ἄγνοοῦμεν ὁποίους μυστηριώδεις λόγους καὶ συνδυασμούς. Ἀπὸ μόνης τῆς Ἀγγλίας ἐξηρτᾶτο ὅπως οὐδεμίαν ῥωσικὴν πρεσβείαν πατήτῃ τὸν πόδα εἰς Καβούλ, ἀλλὰ δὲν ἤθελῃσε τοῦτο. Ὅτι ἡ Ἀγγλία ἠρνήθη νὰ πράξῃ ἐν τῷ συμφέροντι τῆς ἀσφαλείας τῆς Ῥωσσίας, πρέπει κατ' ἀνάγκην ὅπως ἡ τελευταία πράξῃ τοῦτο ἑαυτῆς. Τοῦτο φυσικώτατον, περὶ τούτου οὐδαμῶς ἡ Ἀγγλία ὀφείλει νὰ ἀνησυχῇ καὶ οὐδαμῶς τοῦτο δυνατόν νὰ καταστῇ ἀντικείμενον διαφωνίας μεταξὺ τῶν δύο δυνάμεων.

Ἐκ τῶν λοιπῶν ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάζει ζητημάτων, τὸ μὲν ἐλληνικὸν φαίνεται ὑπνώτον, τὸ δὲ τῆς αὐστριακῆς κατοχῆς τῆς Βοσνίας εἰσῆλθεν εἰς φάσιν κρείττονα διὰ τὴν αὐστριακὴν κυβέρνησιν μετὰ τὰς τελευταίας ἐπιτυχίας τῶν στρατευμάτων αὐτῆς, προελασάντων ἤδη μέχρι Σβορνικίου.

Τὸ ζήτημα τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐφαρμογῆς μεταρρυθμίσεων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, συνωδὰ τῇ ἀγγλοτουρκικῇ συμβάσει τῆς 4 ἰουνίου, προσκρούει κατὰ πολλῶν προσκομμάτων, ὧν τὸ σπουδαιότατον εἶναι ἡ ἀνάγκη χρημάτων, ἀνάγκη δι' ἣν ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἠθέλησε νὰ συνάψῃ δάνειον ἐν Λονδίνῳ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἰς τὴν Τουρκίαν δοθησομένου περισσεύματος τῶν προσόδων τῆς Κύπρου. Ἀλλ' αἱ περὶ τοῦ δανείου διαπραγματεύσεις ἐναυάγησαν, λέγεται, ἡ διότι ἐκρίθη ἀνεπαρκὲς τὸ περίσσευμα τοῦτο, ἡ, ὅπερ καὶ πιθανώτερον, διότι αἱ πρόσοδοι τῆς Κύπρου ἀποτελοῦσι μέρος τῶν ἐγγυήσεων, αἵτινες ἐδόθησαν εἰς τοὺς προηγουμένους πιστωτὰς τῆς Τουρκίας καὶ ἐπομένως δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐγγυήσις νέου δανείου, πρὶν ἢ ἐπέλθῃ συμβιβασμὸς μεταξὺ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν πιστωτῶν αὐτῆς.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΕΥΣΕΩΣ ΕΙΤΕ ΕΚΛΑΙΚΕΥΣΕΩΣ

τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ μοναστηριακῆς
περιουσίας

ΕΝ ΤΑΙΣ ΠΑΡΙΣΤΡΙΟΙΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΙΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε ἀριθμ. 41).

Οὕτως εὐρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅτε ἐξεβράγη ὁ ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1854, ὅστις, φυσικῶς τῷ λόγῳ, ἀνέστειλε καὶ ἐμπόδισε τὴν ἐξακολούθησιν πάσης νέας συζητήσεως καὶ διαπραγματεύσεως πρὸς λύσιν τῆς διαφορᾶς.

Μετὰ τὴν λήξιν αὐτοῦ συνελθοῦσαι ἐν Παρίσις αἱ ἐμπόλεμοι δυνάμεις πρὸς σύνταξιν τῆς συνθήκης, κατ' ἐπιφάνειαν μὲν καὶ ἐκ προθέσεως ὅπως τακτοποιήσωσι καὶ ἐμπεδώσωσι τὰ ἀναταραχθέντα πράγματα τῆς Ἀνατολῆς, κατὰ βάθος ὅμως καὶ ἀκουσίως, ὅπως ὑποκρύψωσι νέας νέου πολέμου ἀφορμὰς, ἐπελάβοντο καὶ τοῦ ζητήματος τῶν ἐλληνικῶν μοναστηρίων, ἀποδοῦσαι αὐτῷ, ὡς μὴ ὤφελε, χαρακτῆρα διεθνῆ. Τὸ λάθος τοῦτο τῶν δυνάμεων ἐνεαῖρδυνεν ἔτι μᾶλλον ἐν ταῖς κατόπιν ἐνεργείαις αὐτῆς τὴν κυβέρνησιν τῶν παριστρίων Ἡγεμονιῶν. Διότι ἐφάνη ὥσεὶ αἱ δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἔλεγον αὐτῇ· ἡ διαγωγὴ σου τοῦ νὰ ζητῇς νὰ διεκδικήσῃς καὶ οἰκαιοποιηθῇς τὴν περιουσίαν τῶν ἐλληνικῶν μοναστηρίων δὲν εἶναι κακὴ καὶ ἐπίμεμπτος, προσπάθησον ὅμως τοῦ λοιποῦ νὰ ἀνεύρῃς τρόπους, ὅπως συγκαλύψῃς αὐτὴν, καὶ παραπείθουσα νὰ ὑποκλέψῃς τὴν πεποίθησιν ἡμῶν, ὅτι πραγματικῶς ἔχεις δικαιώματα ἐπὶ τῆς περιουσίας ταύτης. Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις τῶν Ἡγεμονιῶν ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἀντὶ μείζονος πανουργίας, μείζονα τόλμην ἀνέπτυξε.

Τὸ περὶ τούτου μέρος τῆς συνθήκης εἶναι ἡ 6 §. Ἀλλ' ὅπως πανταχοῦ καὶ πάντοτε, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οἱ ἐπὶ ἀντιπρόσωποι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξενέγκωσι μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γνώμην. Ἀφ' ἐνὸς μὲν διεσπάρθησαν οἱ τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, Σαρδηνίας καὶ Πρωσσίας τὴν αὐτὴν σχόντες γνώμην, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὁ τῆς Αὐστρίας, Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ἕκαστος ἰδίᾳ γνωματεύσας.

Ἀξίον παρατηρήσεως εἶναι ὅτι ἐν ἀρχῇ ἅπαντες ἀναγνωρίζουσιν ὅτι τὰ καθιερωμένα μοναστήρια ἐν ταῖς παριστρίοις Ἡγεμονίαις ἀποτελοῦσιν ἰδίαν καὶ αὐτοτελῆ τάξιν ἰδρυμάτων, κατόπιν ὅμως διασχίζονται αἱ γνώμαι ὡς ἐξῆς.

Οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι Γαλλίας, Ἀγγλίας, Σαρδηνίας καὶ Πρωσσίας παραδέχονται ὅτι ἐκ τῶν κτημά-

των τούτων τὰ πλεῖστα ἀφιερώθησαν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, ὅτι ἡ θέλησις ἐν γένει τῶν δωρητῶν ἦτο, ὅπως ἐκ τῶν ἐτησίων αὐτῶν εἰσοδημάτων διατηρῶνται πρῶτον τὰ ἐγχώρια φιλικήνθρωπικὰ καταστήματα καὶ κατόπιν ἀποστέλληται τὸ λοιπὸν εἰς τοὺς πατριάρχας καὶ τὰς ἱερὰς κοινότητας, ὅτι οὕτω διὰ τῶν ἀφιερώσεων αὐτῶν οἱ Ἕλληνας ἡγούμενοι κατώρθωσαν νὰ καταλάβωσι καὶ κατεξουσίασαν τὸ ὄγδον τῶν Ἡγεμονιῶν, καὶ τελευταῖον συμπεραίνουνσιν ὅτι πρέπει νὰ ἐπέλθῃ συμβιβασμὸς μετὰ τῶν δύο μερῶν πρὸς συμφιλίωσιν.

Ὁ τῆς Αὐστρίας, πάντοτε ἐρεκτικὸς, παρατηρεῖ ὅτι, ἐπειδὴ σπουδαῖον τὸ ζήτημα καὶ οὐχὶ ἐν γνώσει ἐπομένως τελείῃ αὐτοῦ ὑπάρχει, διὰ τοῦτο ἀρνεῖται γνώμην.

Ὁ τῆς Ρωσσίας ἀντεπεξέρχόμενος κατὰ τῆς γνώμης τῶν εὐρωπαϊκῶν συνδελέων αὐτοῦ, ἀκουσίως δὲ οὕτω συμφωνῶν μετὰ τοῦ πολεμικοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Τουρκίας, λογικῶς καὶ διὰ πραγμάτων ἀναιρεῖ τὰ ὑπ' αὐτῶν λεγθέντα, λέγει ὅτι ἡ λέξις καθιέρωσις καὶ ἀφιέρωσις κατ' οὐδὲν διαφέρει τῶν ἄλλων τρόπων πρὸς κτήσιν τῆς ιδιοκτησίας, διότι ἐπὶ μοναστηρίων ἡ λέξις αὕτη ἰδίως κατηγορεῖται, ἐπομένως νομίμως κατέχουσι τὰ πατριαρχεῖα καὶ αἱ ἱερὰ κοινότητες τὰ κτήματα ταῦτα, ἀποδεικνύει ὅτι ταῦτα οὐχὶ τὸ ὄγδον, ἀλλὰ τὸ δέκατον πέμπτον μόνον ἀποτελοῦσι τῆς χώρας καὶ συμπεραίνει λέγων ὅτι πᾶσα πρᾶξις αὐθαίρετος ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο θέλει θεωρηθῇ καθαρὰ δόλμευσις καὶ καταπάτησις τῆς περιουσίας ταύτης.

Ὁ τῆς Τουρκίας ἐν τέλει, ἀκριβοῦς τῆς ὑποθέσεως γνώστης, διότι ὕψισθεν αὐτοῦ αὐτὰ τὰ πατριαρχεῖα καὶ αἱ ἱερὰ κοινότητες ἐλάλουν, ἀνακηρύττει καὶ οὗτος ἔγκυρα τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλλήνων καὶ θεωρεῖ καλὸν ὅπως τὸ ζήτημα τοῦτο ἐξομαλισθῇ ὑπὸ μίκτης ἐπιτροπίας, ἀποτελουμένης ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν Ἡγεμονιῶν καὶ τῶν ἐλληνικῶν μοναστηρίων· ἄλλαις λέξεσι, ζητεῖ νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν ἄτόπως ἀποδοθέντα αὐτῷ διεθνῇ χαρακτῆρα.

Κατὰ φυσικὴν ἀκολουθίαν κατόπιν πάντων τούτων ὑπερισχύει ἡ τῶν πολλῶν γνώμη. Συνωδὰ δὲ τοῖς διακελεύμασι τοῦ οὕτω συνταχθέντος πρωτοκόλλου τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη θέλουσι προσέλθει νὰ συνεννοηθῶσι φιλικῶς· ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει καὶ παρελθόντος ἐνὸς ἔτους ἄνευ ἀποτελέσματος, ἡ διαφορὰ αὐτῶν τότε θέλει κριθῇ ὑπὸ διαιτητῶν· διχογνωμούντων δὲ καὶ τούτων, θέλει ἐκλεχθῇ εἰς ἐπιδιαιτητής· καὶ ἐν περιπτώσει διαφωνίας ὡς πρὸς τὸ

πρόσωπον αὐτοῦ, ἡ Ὑψ. Πύλη μετὰ τῶν δυνάμεων θέλει ἐκλέξει αὐτόν. Ἐγένετο καὶ ὑπεγράφη ἐν Παρισίοις τῇ 30 ἰουλίου 1858.

Δυνάμει τῆς ἐπισήμου ταύτης ἀποράσεως τῶν ἐν Παρισίοις συνεληθουσῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων ἦν φανερὰ ἡ ὁδὸς, ἣν οἱ διαφερόμενοι ὤφειλον νὰ διανύσωσι πρὸς ἄρσιν τῆς μετὰ αὐτῶν ὑπαρχούσης διαστάσεως, ὠρίσθη μάλιστα καὶ τὸ ἐπὶ τούτῳ ἱκανὸν κριθέν χρόνικόν διάστημα. Καὶ οἱ μὲν ἀντιπρόσωποι τῶν ἐλληνικῶν μοναστηρίων, συμμορφούμενοι πρὸς τὰς ὑψηλὰς ταύτας διατάξεις ἔσπευσαν καὶ συνῆλθον ἐγκαίρως ἐν Βουκουρεστῖῳ· ἡ κυβέρνησις ὁμοῦ τῶν Ἡγεμονιῶν, ποτὲ μὲν δι' ἀναβολῶν, ποτὲ δὲ δι' ὑπεφυγῶν καὶ ἄλλων μηχανημάτων, οὐχὶ μόνον κατώρθωσε νὰ παρέλθῃ ἐν ἀπραξίᾳ τὸ ὄρισθὲν τοῦ χρόνου διάστημα, ἀλλ' ἐπειράθη καὶ παντὶ τρόπῳ ὅπως αἴρῃ ἀφ' ἑαυτῆς τὴν αἰτίαν τῆς ἀποτυχίας ταύτης πρὸς συμβιβασμὸν ἐπιβρίψῃ, εἰ δυνατόν, ἐπὶ τῶν ἐλλήνων ἀντιπροσώπων. Οὗτοι ὁμοῦ περιοριζόμενοι καὶ στηριζόμενοι ἐπὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν ἤρκοῦντο διακηρτυρόμενοι δι' ἐντόνου γλώσσης κατὰ τῆς ἡγεμονικῆς κυβερνήσεως, αὐτὴν αἰτιώμενοι ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῶν πραγμάτων καταστάσει.

Ἡ πρὸς συμβιβασμὸν προθεσμία ἐξητεῖτο ὅπως παραταθῇ ἔτι παρὰ τῆς μολδαυικῆς κυβερνήσεως, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ πρώτη δεκεμβρίου 1860. Διὰ πρωτοκόλου τῶν δυνάμεων, χρονολογουμένου ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας, αἱ δύο παρίστροι Ἡγεμονίαι συνηνώθησαν εἰς μίαν ὑπὸ τὸ καινοφανὲς ὄνομα Ρουμανία καὶ ἡγεμόνα τὸν Κούζαν. Ἐν τῷ πρωτοκόλῳ τούτῳ ἐγένετο μνεία καὶ περὶ τῆς ταχείας ἐφαρμογῆς καὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἀφορῶντος τοῦ ζητήματος τῶν ἐλληνικῶν μοναστηρίων παρισινοῦ πρωτοκόλου.

Ἡ Ὑψ. Πύλη ἐπὶ τούτοις παρέσχε νέαν προθεσμίαν, ρθάνουσας ἕως τῆς 12 ἀπριλίου 1862, ὑπομνήσασα ἅμα ὅτι, ἂν καὶ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οὐδεμία ἐπέλθῃ συνεννόησις, τότε τὸ ζήτημα θέλει λυθῇ διὰ διαιτησίας, καθ' ἃ ὠρίσθη· ἀλλ' οὐδὲν ὠφέλησεν αὕτη, ὡς καὶ ἡ προηγουμένη. Παρῆλθε καὶ αὕτη εἰς μάτην ὅπως καὶ ἐκείνη· οἱ δὲ ἀντιπρόσωποι τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων ἐδέησαν ὅπως καὶ ἤδη πάλιν διακηρτυρόμενοι ἐγγράφως διακηρύξωσι τὴν κακὴν πίστιν τῆς ρουμανικῆς κυβερνήσεως καὶ ἐξαιτήσωνται τὴν διὰ διαιτητικῆς ἐπιτροπίας τοῦ λοιποῦ ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος ἐντὸς ἑξ μηνῶν.

Ἡ Ὑψ. Πύλη ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ δεόντως ἐξεπλήρωσε τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ χρέος. Δι' ἐγγράφων

αὐτῆς πρὸς τε τὸν ἡγεμόνα Ῥουμανίας Κούζαν καὶ τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, ἀφ' ἑνὸς μὲν ὑπεστήριξε τὸ νόμιμον καὶ εὐλογον τῶν αἰτήσεων τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξετίθει πρὸς τὴν Εὐρώπην τὰς αὐθαιρέτους καὶ ἰδιογνώμονας πράξεις τῆς ἡγεμονικῆς τοῦ Κούζα κυβερνήσεως. μὴ θελούσης οὔτε πρωτόκολλα νὰ σεβασθῇ, οὔτε καὶ τὴν ἐλαχίστην φωνὴν τοῦ δικαίου ν' ἀκούσῃ.

Μάτην ὅμως πᾶσαι αὗται αἱ ὑπομνήσεις καὶ οἱ ἐλεγχοὶ καὶ αἱ διαμαρτυρίαι. Ἡ ἡγεμονικὴ τοῦ Κούζα κυβερνήσις ἐπροχώρει κωφεύουσα, ὡς ὁ ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν τὸ τέρμα τῆς ὁδοπορίας αὐτοῦ καὶ προθυμούμενος ὅπως ὅτι τάχιστα φθάσῃ εἰς αὐτό.

Οὕτω λοιπὸν ἐν πρώτοις διατάσσεται ἡ κατάσχεσις ἀπάντων τῶν εἰσοδημάτων τῶν ἐλληνικῶν μοναστηρίων, ὀριζομένου ὅτι θὰ εἰσπράττωνται ταῦτα τοῦ λοιποῦ ὑπὸ τῶν ὑπαλλήλων τοῦ κεντρικοῦ ταμείου· τοῦτο δὲ ἐλήφθη ὡς μέτρον μᾶλλον πρὸς ἀσφάλειαν καὶ οὐχὶ βλάβην τῶν συμφερόντων τῶν ἰδιοκτητῶν, διότι, λέγει τὸ διάταγμα, οἱ πατριάρχαι καὶ οἱ ἀρχιεροὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων ἐνήγαγον τοὺς ἐν Ῥουμανίᾳ ἡγουμένους καὶ ἐξάρχους. Δι' ἑτέρου ἔπειτα διατάγματος ἐξοστρακίζεται ἐκ τῶν ἐλληνικῶν μοναστηρίων ἡ ἄξεστος καὶ ἀγροῦχος ἐλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἀντ' αὐτῆς εἰσάγεται ἡ σερβικὴ καὶ πλουσία Ῥουμανικὴ. Ἡ ἐκτέλεσις ἐπῆλθεν ἄμεσος, διότι δι' ἰδιαιτέρας ὑπουργικῆς διαταγῆς, καίτοι ἐγγὺς ἦσαν αἱ ἐορταὶ τοῦ Πάσχα, ὀκταήμερος μόνον προθεσμία ἐδόθη. Ἐν τέλει πρὸς ἐπίστεψιν ἐπῆλθε τὸ ἀπὸ 15 μαρτίου 1863 διάταγμα, δι' οὗ κηρύττονται πάντα τὰ ἐλληνικὰ μοναστήρια μεθ' ἀπάντων τῶν παραρτημάτων αὐτῶν ἰδιοκτησία τοῦ Ῥουμανικοῦ κράτους· ἀφαιρεῖται δὲ παρὰ τῶν πρώην ἰδιοκτητῶν αὐτῶν πᾶν ἐνδίκον μέσον, μὴ ἐγκριθὲν ὑπὸ τῶν δικηγόρων τῆς Ῥουμανικῆς κυβερνήσεως, πρὸς οὗς ἐπὶ τούτῳ δέον πρὸ τῆς δίκης νὰ παραδοθῶσι τὰ σχετικὰ τῆς δίκης ἔγγραφα. Κατὰ συνέπειαν πρὸς τὰ ἀνωτέρω δι' ἄλλου διατάγματος ἀπὸ 18 ἰουλίου 1863 ἀφαιροῦνται ἀπὸ τῶν ἐν λόγῳ μοναστηρίων πάντα τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ λοιπὰ πολύτιμα κινητὰ, τὰ κτητορικὰ ἔγγραφα καὶ τὰ χρυσόβουλλα.

Κατόπιν πάντων τούτων οἶονεὶ δικαιολογούμενος καὶ ἀποδεικνύων ἅμα τὴν τε θεοσεβῆ αὐτοῦ μέριμναν ὑπὲρ τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων, ὡς καὶ τὸν σεβασμὸν αὐτοῦ πρὸς τὴν κυρίαρχον κυβερνήσιν ὁ ἡγεμὼν Κούζας δι' ὑπομνήματος αὐτοῦ ἀπὸ 10 αὐγούστου 1863 πρὸς τὸν ὑπουργὸν τῆς Ὑψ. Πύλης διακηρύττει ὅτι παραχωρεῖ χρηματικὸν τι-

ποσὸν εἰς αὐτὰ πρὸς ἀποζημίωσιν, ἧτοι πεντήκοντα ἑκατομμυρίων γροσίων (ἀποτελούμενα περίπου ἐκ τοῦ διετοῦς εἰσοδήματος τῶν δημευθέντων κτημάτων), ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὅμως ἵνα τὸ ποσὸν τοῦτο μὲν πάντοτε ἐνκαταταμιευμένον ἐν Ῥουμανίᾳ, μόνον δὲ οἱ ἐτήσιοι αὐτοῦ τόκοι ἀποστελλωνται τῷς ἀνωτέρω. Ἀπέναντι δὲ τῆς μεγαλοδορίας βεβαίως ταύτης οἱ Ἕλληνες ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπιστρέψωσιν ὅσα οἱ εὐσεβεῖς Ῥουμάνοι ἐδωρήσαντο αὐτοῖς κατὰ τε τοὺς ὑπάρχοντας καταλόγους ἐν τοῖς μοναστηρίοις καὶ τὰς ἐξ ἀξιοπύτου πηγῆς πληροφορίας. Ἐν τῷ αὐτῷ ὑπομνήματι ὁ ἡγεμὼν Κούζας προθυμεῖται νὰ συνδράμῃ καὶ βοηθήσῃ τοὺς ὁμοεθρήσκους αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο ὀρίζει δέκα ἑκατομμύρια γροσίων πρὸς ἵδρυσιν λαϊκῆς σχολῆς καὶ νοσοκομείου ἐν Κωνσταντινουπόλει δι' ὠφέλειαν τῶν ἐνδεῶν παντὸς ὁνόματος.

Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο μεμετρημένως καὶ ἀξιόπρεπῶς ἐγένετο ἀπάντησις ὑπὸ τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἱερῶν κοινοτήτων. Διὰ τῆς τελευταίας αὐτῶν ταύτης διαμαρτυρίας ἀπὸ 25 Σεπτεμβρίου 1863 δηλοῦσιν οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ὅτι εἰσὶν ἀμετάτρεπτοι ἐν τῇ ἀποφάσει αὐτῶν ὑπὲρ τῆς διαφυλάξεως τῶν ἰδίων δικαιωμάτων, ὅτι ἀποκηρύττουσι τὰς πράξεις τῆς Ῥουμανικῆς κυβερνήσεως ὡς αὐθαιρέτους καὶ ὅτι ἐπιμένουσιν ὅτι δέον νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ σχετικὸν πρωτόκολλον τῆς τῶν Παρισίων συνθήκης.

Οὕτως ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία διὰ τῆς τελευταίας ταύτης πράξεως τῆς ὑπὸ τὸν Κούζαν κυβερνήσεως τῆς Ῥουμανίας ἀπεξενώθη τῆς τοσοῦτο σπουδαίας καὶ σημαντικῆς αὐτῆς ἐν ταῖς παριστοῖς ἡγεμονίαις περιουσίας, ἣν ψυχὰ εὐσεβεῖς καὶ φιλάνθρωποι ἀπ' αἰώνων ἐκληροδότησαν αὐτῇ. Γυφόντι δυστυχῶς φαίνεται ὅτι πᾶσα ἐλπίς περὶ τῆς ἀνακτήσεως τῆς δημευθείσης ταύτης περιουσίας σχεδὸν ἀπέπτῃ· οὐχὶ διότι παρερχομένου τοῦ χρόνου τὰ δικαιώματα τῶν κυρίων αὐτῆς ἐξασθενοῦσι καὶ καταστρέφονται, ἐπειδὴ ἡ δικαιοσύνη οὐδέποτε παραγράφεται, ἀλλὰ διότι οἱ οἰκειοποιηθέντες αὐτὴν οὐδὲν θέλουσιν, οὔτε νὰ πράξωσιν, οὔτε καὶ νὰ ἀκούσωσιν· ἐτι δὲ μᾶλλον ὅτε μετὰ τὰ τελευταῖα γεγονότα ἡ ἐν Παρισίοις συνθήκη τέλει ἀπεσείσθη ὑπὸ τῶν ἐν Βερολίνῳ συνελθόντων ἀντιπροσώπων τῶν μεγάλων τῆς Εὐρώπης δυνάμεων, νέους καὶ πάλιν ὑπὲρ τῆς Ἀνατολῆς συνταζάντων ὅρους καὶ πρωτόκολλα.

Λυπηρὸν θὰ ἦτο εἶναι ὁ ἐπὶ τῆς γῆς προσωρισμὸς τῆς Ἐκκλησίας ἡδύνατο νὰ ἀλλοιωθῇ, ἢ καὶ ἄλλως πως κατ' ἐλάχιστον πάθῃ ἐκ μιᾶς τινος ἀνθρωπίνης πράξεως, ἔστω καὶ ἡγεμονικῆς, ἔστω καὶ δι' ἧς ἀ-

φαιρείται μυριοτάλαντος περιουσία. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ ἐπὶ τῆς γῆς προσωρισμὸς τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας πιστεύομεν καὶ εἴμεθα βέβαιοι οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει πρὸς τὰ ἐκπληκτικὰ μὲν ἐκεῖνα καὶ φοβερά, τακτικὰ ὅμως καὶ συνήθη ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχοντα παίγνια τῆς τυφλῆς τύχης, δι' ὧν ἐν μιᾷ στιγμῇ χρόνου ἰσχυροὶ καταπίπτουσι μετ' αἰσχύνης καὶ ἀπὸ τοῦ μηδενὸς ἀνίστανται πλούσιοι καὶ ἀνυφοῦνται εἰς νεφέλας δόξης καὶ τιμῆς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΗΠΟΥΡΙΑΝΗΣ.

ΑΙ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΤΕΡΩΝ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ

ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ.

Ἐν τῶν σπουδαιωτάτων καὶ δυσκολωτάτων ζητημάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς φιλολογίας τοῦ πρώτου αἰῶνός ἐστίν ἡ συγγραφή τῶν ἱερῶν Εὐαγγελίων καὶ μάλιστα ἡ ἐξήγησις τῆς πρὸς ἀλλήλα ὁμοιότητός τε καὶ διαφορᾶς τῶν τριῶν πρώτων Εὐαγγελίων τοῦ Ματθαίου, τοῦ Μάρκου καὶ τοῦ Λουκᾶ. Καὶ τὸ μὲν δυσεπίλυτον τοῦ ζητήματος πρόβλημα ἐκ τῆς σπάνεως συγγραμμάτων καὶ εἰδήσεων σαφῶν καὶ ὀρισμένων ἐκ τοῦ πρώτου αἰῶνος· ἡ δὲ σπουδαιότης αὐτοῦ ἔγκειται ἐν αὐτῇ τῇ φύσει τοῦ πράγματος, ἐπειδὴ τὰ Εὐαγγέλια θεωροῦνται ἀνάκαθεν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πηγὰς αὐθεντικὰ τοῦ βίου καὶ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ ἀρχηγοῦ καὶ θεμελιωτοῦ αὐτῆς· καὶ ἐντεῦθεν μάλιστα ἐπὶ τούτων ἐπέστησαν τὴν ἐαυτῶν προσοχὴν οἱ ἐπὶ δεινότητι καὶ ἐπιστημονύμῃ διακρινόμενοι νεώτεροι πολέμιοί τε καὶ ὑπέρμαχοι τοῦ χριστιανισμοῦ, οἱ μὲν ζητοῦντες νὰ καταρρίψωσι τὸ κύρος αὐτῶν τὸ ἱστορικόν, οἱ δὲ νὰ στηρίξωσι τὸ πρὸς θαλλόμενον αὐτῶν ἱστορικόν κύρος. Συνεπεία δὲ τῆς πάλης ταύτης ἡ νεωτέρα θεολογικὴ ἐπιστήμη, ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἰδίως ἐκατονταετηρίδος, σπουδαίως ἐπελάθετο τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος, καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως, ὡς εἶρηται, σαφῶν μαρτυριῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος κατέφυγεν εἰς πολλὰς ὑποθέσεις, αἱ τινες καίτοι ὀριστικῶς δὲν ἐπιλύουσι τὸ ζητούμενον, καὶ τινες μάλιστα οὐκ ὀλίγα ἔχουσι τὰ ἀνεμώλια, ἐν τούτοις εἰπὶν ἔστιν προσοχῆς καὶ μελέτης, ὥς ἐπικυροῦσαι τὴν ἀλήθειαν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα μόλις μετὰ πολλὰς λοξοδρομίας καὶ ἀποπλανήσεις ἐφικνεῖται πῶς τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ὅτι τὸ ἐκάστοτε κοινωφανὲς καὶ νέον δὲν εἶναι πάντοτε καὶ ἀληθές. Πρὶν δὲ ἡ προβλεπὼν εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν ὑποθέσεων τού-

των, χάριν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀδαῶς πως ἐχόντων, θέλομεν πρότερον δηλώσει δι' ὀλίγων ὑποῖόν τί ἐστὶ τὸ ἐπιλυτέον ζήτημα.

Ὁ μετὰ προσοχῆς ἀναγινώσκων τὰ ἱερὰ Εὐαγγέλια εὐκόλως παρατηρεῖ, ὅτι, ἐνῶ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον κατὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν τάξιν τῆς διηγήσεως καὶ τὴν φράσιν τοῦ λόγου πολλὴν μὲν ἔχει διαφορὰν, ἐλαχίστην δὲ ὁμοιότητα πρὸς τὰ ἄλλα τρία, ταῦτα τούναντίον πολλὴν μὲν ἔχουσι τὴν πρὸς ἀλλήλα ὁμοιότητα καὶ συμφωνίαν, ὀλίγην δὲ σχετικῶς τὴν διαφορὰν. Καὶ οἱ τρεῖς εὐαγγελισταὶ περιορίζονται μόνον εἰς τὸν ἐν Γαλιλαίᾳ βίον καὶ κήρυγμα τοῦ Σωτῆρος, περὶ δὲ τῶν παρὰ τῷ Ἰωάννῃ μνημονευμένων¹ εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ Ἱερουσαλήμ ἀναβάσεων καὶ τῶν αὐτόθι ἐνεργειῶν αὐτοῦ οὐδὲν ποιοῦνται λόγον, πλὴν τῆς τελευταίας αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ ἀνόδου, ὅτε καὶ παραδοθεὶς ἐσταυρώθη. Καὶ οἱ τρεῖς ἔχουσι τὸ αὐτὸ σχέδιον καὶ ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἐξιστοροῦσι τὰ γεγονότα, καὶ, τὸ μέγιστον, πολλάκις συμφωνοῦσιν ἀλλήλοις καὶ εἰς αὐτὰς τὰς φράσεις καὶ λέξεις καὶ μεταβάσεις². Ἡ περὶ τὰς λέξεις δὲ καὶ τὰς φράσεις ὁμοιότης αὕτη καὶ συμφωνία δὲν εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ τῶς τρισίν, ἀλλὰ μείζων μὲν μεταξὺ Ματθαίου καὶ Μάρκου, Μάρκου καὶ Λουκᾶ, ἐλάττω δὲ μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ Ματθαίου³. Ἐκ τούτων δὲ ἀπλούστατα θὰ παρεδέχετο τις, ὅτι ὁ ὕστερον γράψας ἀντέγραψεν τὸν πρὸ αὐτοῦ ἢ τοὺς πρὸ αὐτοῦ γράψαντας, ἐὰν μὴ καὶ διαφορὰ οὐκ ὀλίγη καὶ διαφωνία ἀπαντῶσαι περιέπλεκον τὸ ζήτημα. Γεγονότα τινὰ τοῦ βίου τοῦ Σωτῆρος καὶ τινες διδασκαλίαι αὐτοῦ ἰδιάζουσιν τῷ ἐνὶ ἡ τῷ ἄλλῳ⁴, καὶ τὸ αὐτὸ γεγονός καὶ ἡ αὐτὴ διδασκαλία ἔχουσιν ἐνίοτε ἄλλην μὲν θέσιν παρὰ τῷ ἐνὶ καὶ ἄλλην παρὰ τῷ ἄλλῳ, καὶ

¹ Ἰω. 2, 13 κ. ἐξ. 5, 1 κ. ἐξ. 7, 2 κ. ἐξ.

² Πρβλ. ἐπὶ παραδείγματι Ματθ. 4, 18 κ. ἐξ. καὶ Μάρκ. 1, 16 κ. ἐξ. Ματθ. 9, 9 καὶ Μάρκ. 2, 15. Μάρκ. 4, 41 καὶ Λουκ. 8, 25.

³ Πρβλ. τὰ προϋποσημειωθέντα χωρία, πρὸς δὲ Ματθ. 8, 16 καὶ Λουκ. 4, 40. Μάρκ. 5, 22 καὶ Λουκ. 5, 37.

⁴ Ἐκ τῶν 124, λόγου χάριν, τεμαχίων, εἰς ἃ δύναται νὰ διαιρεθῇ ἡ ἐν τοῖς τρισίν ἐκτιθεμένη εὐαγγελικὴ ἱστορία, 47 μὲν εἰσιν κοινὰ καὶ τοῖς τρισίν εὐαγγελισταῖς 12 τῷ Ματθ. καὶ Μάρκ., 2 Ματ. καὶ Λουκ., 6 Μάρκ. καὶ Λουκᾶ, ἴδια δὲ 17 μόνῳ τῷ Ματθ., 2 μόνῳ τῷ Μάρκ. καὶ 38 μόνῳ τῷ Λουκᾶ. Ἐπιθε καὶ Δα. καὶ Εὐαγγ. εἰς τὴν Κ. Δ. §. 13, ὅστις ὅμως ἄλλη διακρίσει ἀκολουθεῖ.